

## Les operacions motivadores i el seu impacte en la funció de la conducta

---

Les persones amb trastorn de l'espectre autista (TEA), amb trastorns de la conducta emocional, amb discapacitat intel·lectual i del desenvolupament, i alumnes amb conductes desafiadors en general sovint poden presentar nivells elevats de conductes problemàtiques. Aquest breu article<sup>1</sup> comenta alguns conceptes que amplien el coneixement dels professionals de l'educació especial per millorar el procés de presa de decisions en relació a les intervencions dirigides als alumnes que presenten aquestes conductes. Si bé la topografia, o la descripció detallada d'una conducta, sovint varia segons els individus, la seva finalitat pot servir a quatre raons concretes, que també es coneixen com a funcions. Aquestes funcions inclouen (a) accés a un objecte o a una activitat, (b) atenció dels altres, (c) evitació d'una tasca o de l'atenció, o (d) reforçament automàtic (és a dir, mostrar una conducta que és reforçant per ella mateixa). Determinar quina funció és reforçant (és a dir, la que fa que la conducta es mostri) proporciona informació als mestres sobre com intervenir de manera més eficaç per disminuir la conducta problemàtica.

Al mateix temps, les conductes problemàtiques es poden extingir, que significa que ja no es reforcen més. Quan el mestre entén el per què l'individu mostra la conducta problemàtica (és a dir, la funció) i el valor de presentar-la en aquell moment (és a dir, l'operació motivadora [OM]), es poden ensenyar les conductes socialment adequades com una substitució funcional. Determinar de manera efectiva la funció de la conducta és quelcom essencial per desenvolupar intervencions que condueixin a bons resultats educatius, conductuals i socials a llarg termini.

L'avaluació funcional de la conducta (AFC) és un component bàsic per desenvolupar plans de suport conductuals (PSC). La majoria de mestres d'educació especial estan familiaritzats amb la triple relació de contingència de la conducta problemàtica i que se centra en l'antecedent, la conducta i el conseqüent (A-A-C). Els mestres d'educació especial també entenen la importància de determinar la funció de la conducta quan elaboren el PSC. No obstant això, i més enllà de comprendre els aspectes bàsics, tenir un coneixement de les OMs pot ajudar als mestres a ampliar les seves capacitats d'avaluació. I això és especialment cert quan el mateix antecedent provoca diferents conductes i conseqüents. Les OMs ajuden a entendre perquè es presenten les conductes i poden ser un element important a l'hora de desenvolupar bones intervencions basades en la funció.

Quan es porta a terme una avaluació funcional de la conducta, una de les primeres tasques és fer una revisió de la història de la persona per eliminar qualsevol problema mèdic que pugui provocar la conducta problemàtica. Els mètodes indirectes d'avaluació normalment inclouen l'ús de les entrevistes i els qüestionaris. Amb la informació recollida els mestres poden definir operativament la conducta

---

<sup>1</sup> Hill, D.A., Mantzoros, T., i Taylor, J.C. (2020). Understanding motivation operations and the impact of the function of behavior. *Intervention in Schools and Clinic*, 56, 119-122.

problemàtica. També és important que el mestre identifiqui les situacions anteriors que provoquen la conducta així com els conseqüents que la mantenen.

L'anàlisi funcional pot formar part d'un procés d'AFC i l'hauria de realitzar un professional ben preparat en aquest tipus d'avaluació. Una anàlisi funcional representa una manipulació de determinats esdeveniments (és a dir, anteriors i conseqüents) i s'organitza en quatre condicions separades (per ex., condició d'evitació contingent, condició d'atenció contingent, condició d'estar sol, i una condició de control en la que el reforçament està disponible sense cap demanda a l'alumne). L'anàlisi funcional es realitza per determinar la funció d'una conducta problemàtica.

Les operacions motivadores són variables que s'haurien de tenir en compte a més de la triple relació de contingència (A-C-C), ja que alteren el valor d'un conseqüent i la dimensió o la manifestació de la conducta d'un individu. Per exemple, quan es determina que un alumne presenta una agressió per tenir accés a un aliment, la quantitat de gana que té l'alumne pot influir, lògicament, en el grau de motivació per obtenir l'aliment. És a dir, és menys probable que l'alumne mostri la conducta agressiva després d'un àpat de menjar. Contràriament, després d'un període prolongat de temps sense menjar es pot augmentar la motivació de presentar la conducta agressiva (és a dir, un reforçador poderós quan una persona té gana). Mentre que l'operació motivadora no es pot veure de manera observable i mesurable, el seu impacte en la conducta es pot observar i mesurar. L'ocurrència de la conducta es pot alterar a partir dels canvis en el valor de les conseqüències reforçants. En la seqüència A-C-C, les operacions motivadores precedeixen a la triple relació de contingència, creant, d'aquesta manera, un quart terme en la relació. Les OMs fan referència a una condició o un esdeveniment que altera momentàniament el valor del reforçador.

Les operacions motivadores no s'han de confondre amb els esdeveniments situacionals. A vegades, aquest dos termes es fan servir erròniament com si fossin semblants. Si bé les OMs es donen abans que es presenti la conducta, els esdeveniments situacionals és un concepte més ampli que inclou aspectes com la salut i la forma física, les relacions amb els altres, la història conductual, etc.

### *Operacions restablidores i les operacions abolidores*

Hi ha dos tipus d'OMs que inclouen les operacions restablidores (OR) i les operacions abolidores (OA). Les operacions restablidores alteren la conducta augmentant l'eficàcia del reforçador ja sigui en força o intensitat, alhora que augmenten la dimensió (per ex., la freqüència, la magnitud, la latència o la durada) de com respondrà l'alumne. Les operacions abolidores disminueixen l'eficàcia del reforçador en força o intensitat i, per tant, redueixen la dimensió de com respondrà l'alumne. Per exemple, si un alumne presenta una conducta autolesiva per obtenir l'atenció del mestre, una OR es dona quan l'alumne ha estat sense atenció durant un període llarg de temps. La manca d'atenció per part del mestre augmenta el valor de l'atenció i,

això, provoca que l'alumne intenti obtenir l'atenció mostrant la conducta autolesiva. Tot i així, si el mestre proporciona atenció a l'alumne cada 3 minuts, es dona una OA ja que l'alumne té un accés freqüent a l'atenció del mestre i no necessita mostrar la conducta autolesiva per aconseguir-la. Entendre el significat de les OMs, i concretament de les ORs i les OAs, reforça la capacitat del mestre a l'hora de determinar la funció i la magnitud de les conductes problemàtiques, especialment quan hi ha inconsistències en l'ús de la triple relació de contingència que poden dificultar la precisió de la intervenció establerta en el PSC.

Podem dir, doncs, que anar més enllà de la triple relació de contingència ens pot ajudar a entendre més bé el per què els alumnes presenten certes conductes i, al mateix temps, ajudar-nos a desenvolupar AFC i PSC més efectius. Incorporar les OMs pot servir per millorar la competència del mestre i augmentar l'èxit de l'alumne.

Josep Font Roura